

מגיד דבריו ליעקב – פרשת פנחס

‘בריתי שלום’ / מעלת הנשמה הישראלית / גודל אהבת השי”ת / חיוב העבודה

‘בריתי שלום’

בעזרת ה' יתברך, פרשת השבוע פרשת פנחס. וידבר ה' אל משה לאמר, פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם, ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי. לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום. והייתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם, תחת אשר קינא לאלהיו, ויכפר על בני ישראל. ושם איש ישראל המוכה אשר הוכה את המדינית זמרי בן סלוא, נשיא בית אב לשמעוני. ושם האשה המוכה המדינית, כזבי בת צור, ראש אומות בית אב במדין הוא¹ (במדבר כה י-טו). אשרי ילוד אשה שזכה לדבר הזה, שהקב”ה ית”ש נותן לו את בריתו שלום. ברית שלום נצחית. לו ולכל זרעו אחריו. וכמו שרש”י מביא, שהקב”ה מחזיק לו טובה וכן, כאדם המחזיק טובה וכן לחבירו.

קנאותו של פנחס

ומכאן יש לנו לימוד מוסר השכל גדול, על השכר הגדול של מי שמקנא לכבוד ה' יתברך, כמה רב חלקו וגדול שכרו, אמנם צריך לדעת מתי להשתמש במידה הזו, אבל לפעמים יש חובה לנהוג במידה הזו. הרי פנחס מסר נפשו, הכניס עצמו לתוך סכנה, ומדובר כאן על ‘נשיא בית אב לשמעוני’, הנשיא של שבט שמעון, יכלו כל שבט שמעון להרוג אותו, ורבותינו (סנהדרין פב:) - וגם בתרגום יונתן בסוף פרשת בלק (כה ח) - האריכו על כל הנסים שנעשו לפנחס במעשה הזה. ובזכות קנאותו להשי”ת, ‘השיב את חמתי מעל בני ישראל’, הרי ב’מגיפה’ הזו שהתחילה נהרגו עשרים וארבע אלף מישראל, וחלילה וחס, מגיפה זו הייתה אמורה להיות על כל כלל ישראל, ומי מנע וסילק את ‘חרון אף’ השי”ת? קנאותו של פנחס שקינא לה’ יתברך. וכל זה מכח אהבתו להשי”ת.

ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא

ורבינו חיים בן עטר זצ”ל, ב’אור החיים’ הקדוש בפרשה שלנו מאריך בדברים נפלאים, על גודל ועוצם אהבת הבורא יתברך לכל כלל ישראל, הוא מדייק את הפסוקים, הרי כל מילה ומילה בפסוק מדוקדק היטב. מדוע התורה מאריכה במקראות לתאר את שמו, ושהוא ‘איש ישראל’, מה הנקודה בזה? וכאן מלמד אותנו ה’אור החיים’ הקדוש יסוד גדול ונפלא, **“יתבאר”, המקרא הזה, הפסוק הזה, “על פי מה שקדם לנו מדברי המקובלים”, כלומר, יש לנו ידיעה, הקדמה, אשר קיבלנו מגדולי המקובלים, על פי חכמי האמת (ע’ ליקוטי תורה פר’ האזינו לב ה, ושער הפסוקים ישעיה פרק מט), “שלא ידח נידח מכל ניצוצי הקדושה”, של כל כלל ישראל ונשמות ישראל, “וכולן לבסוף יזכו למקום שממנו באו”, בורא עולם, הקב”ה ית”ש, אבינו מלכינו אוהבינו, בגודל חיבתו ואהבתו לעם ישראל, הוא ית”ש דואג לסבב בעולמו את כל ה’סיבובים’ כדי שלכולם יהיה בסוף ‘תיקון’. שלא ידח ממנו נידח. שכל נשמה בסוף תגיע לתיקון השלם שלה, למקום שממנה באה. כולם יחזרו למקום מהם נחצבה נשמתם מתחת ‘כסא הכבוד’. “והגם שיריע איש ישראל אף יצריח נפשו”, פירוש, שהוא יכול לרדת ירידה רוחנית נוראה עד ל’דיוטא’ התחתונה, על ידי מעשי הרעים הוא יכול לקלקל ולהרע ולהשחית כל כך, (אנחנו לא יכולים לשער עד כמה אדם יכול לרדת מבחינה רוחנית), עם כל זה, “סוף כל סוף יחזור לשורשו”, הוא יעשה מה שיעשה, אבל הקב”ה ית”ש יש לו את ה’חשבון’ שלו, הוא יחזיר את הכל לתיקון ולשורשו.**

אף על פי שחטא סוף הנשמה לחזור לכור מחצבתה

דהיינו לימד אותנו ה’אור החיים’ הקדוש יסוד נפלא: זה ברור ופשוט שכל אחד מכלל ישראל נפשו חצובה מתחת ‘כסא הכבוד’, יש לו נשמה אלהית קדושה, ‘מאן דנפח - מדיליה נפח’ (ע’ זוה”ק ח”ג דף מו ע”ב ומדרש הנעלם פר’ בראשית ורמב”ן בראשית ב ז), ומעלתה אפילו יותר ממלאכי השרת כידוע (נפש החיים שער א פרק י ועוד). ולכן יהיה מה שיהיה, אפילו אם האדם ח”ו ירד ל’דיוטא’ תחתונה, ויעשה מעשים מגונים ומכוערים

ומקולקלים עד למאד, כל מיני תועבות שבעולם, עם כל זה נשמתו לא תאבד! והקב”ה מגלגל כל הגלגולים ומסבב כל הסיבות, ידאג שבסוף תחזור הנשמה הזו לצור מחצבתה, למקום שממנו באה. כמובן שזה לא קל, וזה מגיע אחרי ‘זיכוך’ על גבי זיכוך מרובה של ‘יסורים’ ושל ‘צרות’, מינים ממינים שונים. אבל אחרי הכל, הנפש לא תאבד. וזה יסוד גדול.

‘איש ישראל’ - שלא נעקר משרשו

וזה מה שהתורה מלמדת אותנו בפרשה הזו, “והוא אומר ושם איש ישראל”, מה באה התורה להדגיש וללמד בזה שהוא ‘איש ישראל’? ללמדך את היסוד הגדול הזה, שאחרי שנשיא בית אב לשמעוני הרשיע כל כך, עם כל זה “הרי שאפילו אחר מעשה”, המעשה המכוער הזה, התועבה הגדולה הזו קבל עם ועדה, חילול ה’ ובזיון שאין כדוגמתו, הרי היה הוא נשיא בישראל, ואחר שעשה מה שעשה, אף על פי כן “בשם ישראל יכונה”, עדיין הכתוב מכתיר אותו בתואר ‘איש ישראל’. “הא למדת שלא נעקר משורשו”, עדיין עם כל מה שהרשיע וחטא, יש לו את השורש הטוב.

‘שלא הוכה באבדון נפשו’

והפסוק ממשיך ומתאר, ‘איש ישראל’ “המוכה”, מה באה התורה ללמד בזה? “פירוש, שהכה פנחס. מודיעך הכתוב, שלא הוכה באבדון נפשו”, לא שנכרתה נפשו מכל וכל חלילה, רק הייתה כאן הכאה של פנחס שהכה והמית אותו, ובאה התורה והדגישה ‘המוכה’, “אלא ‘אשר הוכה את המדינית’, פירוש אותו החלק הרע שנדבק בו מאת המדינית, שיתכנה אליו שם הכאה, הוא שהוכה ומת באמצעות הכאת פנחס”, דוקא החלק הרע שנדבק בו מהמדינית בטל ומת ממנו, “הא למדת שיצא הפסדו, מה שהפסיד בעבירה, נפרע ממנו העון בהכאתו של פנחס, שהרגו, ומיתתו כפרתו”. אבל אחרי הכפרה שלו, נשאר בו את החלק הגדול של הקדושה שבו. (וכדאי לראות דברי ה’אור החיים’ בפנים, הוא עוד מדבר על הענין הזה עוד).

הנהגת השי”ת - ‘כבשי דרחמנא’

אמנם לנו זה לא כך כך נוגע הדבר הזה, שלא ידח ממנו נידח, כי אלו הם ‘חשבונות שמים’, איך בורא עולם מנהג את עולמו. כי ההנהגה שלנו צריכה להיות על פי מה שבורא עולם מצווה אותנו, שפוקד עלינו. אבל על כל פנים רואים בזה את החיבה היתרה של בורא עולם לעמו ישראל. כאן אנחנו לומדים ורואים את עוצם החיבה והאהבה היתרה של בורא עולם לעמו ישראל, שדואג שלא ידח ממנו נידח. הקב”ה ית”ש מגלגל את כל הגלגולים לכל ידח ממנו נידח. אנחנו לא יודעים ולא מבינים איך זה בדיוק נעשה, זה ‘כבשי דרחמנא’ ממש, אלה הם הדברים הנשגבים מבינתנו וגלויים רק לפניו יתברך, שהוא עושה ומסבב ומחשב את כל החישובים, כדי שלכל כלל ישראל תמיד יהיה תיקון. הרבה פעמים רואים כל מיני מאורעות ודברים שדעתו של אדם קצרה מלעכל ולהבין אותם, אבל הקב”ה מסבב את הכל.

גזירת ה’קנטוניסטים’

מי שיודע קצת בדברי הימים, יודע שלפני קצת יותר ממאה וחמישים שנה, הייתה ‘עת צרה ליעקב’ עד למאד בארצות רוסיה, הייתה את גזירת ה’קנטוניסטים’, וזו הייתה גזירה נוראה שהדאיבה והכאיבה לכלל ישראל שישבו ב’רוסיה’, (למעלה משלוש מיליון יהודים היו שם), ממש ‘ערבה כל שמחה’ (ישעיה כד יא), כמעט לא היו עושים חתונות וכו’. ויש תיאורים נוראיים בדיוק מה היה שם. ומי שרואה את התיאורים של אותו דור, יש בספר ‘זכרון יעקב’ (ויש עוד הרבה ספרים שנכתבו על זה), הלב נקרע, לראות את גודל ה’אסון’ וה’צרה’ שהייתה שם, בשבת אי אפשר לקרוא בזה.

ה’צאר’ הרשע של ‘רוסיה’, ‘אלכסנדר’, ו’ניקולאי’, רשעים ארורים, רצו לקעקע ביצתן של ישראל, רצו לעקור את כלל ישראל מהשורש, ומה הדרך לעשות את זה? הדרך ידועה, למדו את זה מ’אחז’, [ראה מגיד דבריו ליעקב (חלק לו פרשת חוקת עמוד יז). ע”ש], ובאותה דרך נהגו כל שונאי ישראל בכל הדורות כולם, כשרצו להחריב את ישראל הדבר הראשון

ישראל, לוקחים את בת המלך, את הבת של ‘צור’, שהוא ראש אומות בית אב במדין, ומפקירים אותה, בשביל לקלקל לחבל ולהרוס את קדושת ישראל. ‘גדול המחטיאו יותר מן ההורגו’ (ספרי פר’ כי תצא, הובא ברש”י שם טו). ולכן מיד נצטווה: ‘צור את המדיינים והכיתם אותם’ (במדבר כה יז).

¹ ‘גדול המחטיאו יותר מן ההורגו’

ומכאן למדים על גודל הרשעות וגודל השנאה שלהם, ‘ושם האשה המוכה המדינית כזבי בת צור, ראש אומות בית אב במדין הוא’ (במדבר כה טו), בשביל להחטיא את

שעשו היה לסגור את מרכזי התורה, את ה'שיבות' את ה'תלמודי תורה'. עד הדור האחרון, ועד בכלל.

וכך רצה הצאר הרוסי לעשות. הוא ראה שיש שלוש מליון יהודים במדינה שלו, וכולם שומרים תורה ומצוות במסירות נפש. עם כל הצרות והרדיפות והגזירות הקשות שהטילו עליהם, עמדו במסירות נפש כנגדם. והוא נועץ עם יועציו הארוזים, והחליטו שהם יודעים את ה'פתרון'. הם גזרו לקחת את הילדים מגיל שש-שבע ועד גיל שנים עשרה, לקחת אותם לצבא הרוסי למשך עשרים וחמש שנה! וממילא על ידי שהם מגיל קטן כל כך, שלא הספיקו בקושי ללמוד תורה וכו', ובמשך כל כך הרבה שנים מנותקים מתורה, נמצאים וגדלים אצל כל ה'קווקזים' וכל ה'רוסים' ה'שיכורים', בודאי יעברו על כל התורה כולה, ישכחו את היהדות שלהם, וכך הוא יצליח לבטל את ה'יהודים', אם לא יהיו 'גדיים', לא יהיו 'תישישים'.

ובאמת כך היה, במשך שנים על גבי שנים, הגזירה הזו של ה'קנטוניסטים', אותם ילדים חטופים, ילדים רכים בשנים, היו נחטפים ונלקחים לצבא הרוסי. ועל כל עיר ועיר הייתה מוטלת עליה 'מס', צריכים לתת 'מכסת ילדים', לפי גודל העיר, וכך היו צריכים היהודים למסור את הבנים שלהם לשמך הזה ולצרות הללו. עד שאחרי הרבה שנים בטלה הגזירה.

ה'קנטוניסטים' - גלגולם של 'עובדי הבעל' בזמן בית ראשון

וכבר ידוע מה שגילה רבינו ה'חפץ חיים' זצ"ל ממה שנגלה לו מסוד ה' ליראיו 'מאחורי הפרגוד', לחש לתלמידו הגאון ר' אלחנן וסרמן זצ"ל (הובא בספר קובץ מאמרים להגרא"ו ח"א עמוד מא, וע"ש עמוד שלו), דבר נורא: כל הנערים האלה שהלכו לשמך, שהלכו לגלות השחורה הזו, אלה הם 'עובדי הבעל' בזמן בית ראשון, והקב"ה ית"ש מגלגל כל הגלגולים, רצה שיהיה להם 'תיקון', וחזרו בגלגול, וזה היה ה'תיקון' שלהם, במה שמסרו נפש על יחוד קדושת שמו יתברך. כמה מהם הרגו את עצמם, הטביעו את עצמם במים וכו'. יש הרבה סיפורים נפלאים על המסירות נפש של אותם תינוקות, כדי שלא לעבור ל'שמך', כדי לקיים תורה ומצוות כמה שיותר, וזה היה התיקון שלהם.

גודל ועוצם אהבת השי"ת אלינו

וכל זה מחמת גודל אהבת ה' יתברך אלינו. מי שיראה בספר הזהר הקדוש בפרשת שמות (דף ע"ב), מובא שם לשון נפלאה מאד, **"אמר רבי יהודה, אלמלי הו' ידעין בני נשא"**, אם היו יודעים בני אדם, **"רחימותא דרחים קוב"ה לישראל"**, האהבה הגדולה שהקב"ה אוהב את ישראל, **"הו' שאגין ככפיריא למדריך אבתריה"**, היו רצים ורודפים אחריו ושואגים ככפירים, לגדול אהבת השי"ת אותנו, וכדאי לכל אחד ללמוד בספר הקדוש 'ראשית חכמה' שער האהבה (פרק ז) שהאר"ך בגודל אהבת השי"ת לעמו ישראל.

חיוב העבודה

וזה מחייב אותנו על גודל חיוב ה'עבודה'. אוהבים אותך, רוצים ומצפים בשמים ל'עבודה' שלך. אתה לא סתם איזה מציאות של 'בטל', אלא מציאות של 'בן אהוב'. וממילא אי אפשר שתהיה 'כפוי טובה', וממילא אתה מחוייב לעשות הכל מתוך 'אהבה' ולא מתוך 'כפייה'. בכל מצוה ומצוה ב'שמחה' וב'חיות'. מתוך 'אהבה' ומתוך 'רצון'. בבוקר 'תגבר כארי', לא ילך לתפלה 'עייף' וחצי 'רדום' (הולך יחד עם ה'מיטה' שלו.. מתנמנם וישן בתפלה...). וכן על זה הדרך בכל מצוה ומצוה. בקביעות עיתים לתורה, בשיעורי תורה, וכו'. בכל המצוות כולם. על הצד היותר טוב.

חובת ההתבוננות באהבת השי"ת אלינו

אצלנו זה ידיעה 'אבודה' כמעט, אדם לא חושב על זה כמעט, לא מרגיש שמסתכלים וחושבים עליו, מרגיש את עצמו 'לבדו'. וזה טעות גדולה. אוהבים אותו בשמים עד מאד. רוצים את טובתך יותר משאתה מעלה על דעתך. וזה מחייב ומעודד את האדם לעבודת השי"ת, וקיימא לן "יותר משהאדם אוהב את עצמו, השי"ת אוהב אותו", וכמו שכתב רבינו ה'חפץ חיים' זצ"ל (שמירת הלשון שער הזכירה פ"ב, שם עולם ח"א פרק כג).

התביעה אפילו על הרשע ביותר שלא עסק בסודות התורה

מספרים על הגאון מוילנא זצ"ל (אבן שלמה מהדו"ח דף רל ע"א), שפעם אמרו לו על יהודי שרוקד באיזה 'בית מרוח' של גוים, שותה יין

נסך, ורוקד עם איזה 'גויה'. אמר הגאון מוילנא: את היהודי הזה, יגיע הזמן שישאלו אותו בשמים 'מדוע לא עסקת ב'מעשה מרכבה' וב'סודות התורה' בזמן הזה שהיית בבית מרוח?!

לכאורה אחד כזה שהוא כל כך רשע, שותה יין נסך, מטמטם את ה'נפש', ורוקד, ו'פריצות' ו'עריות', הכל יש בו, יורד עד 'שאל תחתית', ירידה רוחנית נוראה. מה לו ולשאלות ולתביעות: 'למה לא עסקת במעשה מרכבה?', 'למה לא עסקת בסודות התורה?'

אלא הביאור כמו שאמרנו, אחרי הכל הנפש חוזרת לשרשה. יש 'בחינה' אחר 'בחינה', ו'מעלה' אחר 'מעלה', וה'נפש' מתעלה זיכך אחר זיכך. עד שיגיע לשאל ולתבוע את התביעה הזו שבשעה זו לא עסק בסודות תורה, ב'מעשה מרכבה', ייקח לזה הרבה זמן, הרבה שנים. יעברו עליו כל מיני גלגולים, וכל מיני ייסורים, וכמה תיקונים יצטרך. אבל בסוף, הוא יגיע לרגע הזה שיהיה ראוי כבר לתביעה הזו, ויתבעו ממנו בשמים: 'מדוע לא עסקת במעשה מרכבה?', 'מדוע לא העמקת בזהר פרשת נשא?'

התביעה על 'ירבעם בן נבט'

כי נפש האדם אינה נאבדת לעולם. גם אם יעשה האדם מה שיעשה, ימיר דתו אלף פעמים, הוא נשאר יהודי באשר הוא יהודי, ואינו יכול לצאת מכלל ישראל. הרמב"ם באגרת תימן (ובמאמר קידוש ה') כותב שאת 'ירבעם בן נבט' [תמיד כאשר רוצים לציין אדם שהוא 'רשע', מזכירים את ירבעם בן נבט, שחטא והחטיא את הרבים. הוא היה הגרוע שבחבורה. להבדיל אלף אלפי הבדלות ממנו, הוא משה רבינו ע"ה שזכה וזיכה (אבות פ"ה משנה יח)], שהוא היה גדול הפושעים שהחטיא את ישראל, שגרם החטאה לעשרה שבטים מכלל ישראל, (רבבות נפשות, מי יודע כמה היו - וראה דברי רבינו שליט"א בקונטרס במעלת ובמהות יום ט"ו באב עמוד טז), הוא גרם להם שעזבו אלהים חיים והלכו אחר ה'הבל' אחר ה'תועבה' אחר ה'עבודה זרה', הדבר החמור ביותר, מי יודע איזה עונש נמרץ יש לו, איזה עונש חמור יש לו. ואומר הרמב"ם: אל יעלה בדעתך שלא יתבעו אותו גם על 'עירוב תבשילין' דרבנן והדומים לו, אם ירבעם בן נבט לא נטל ידיו לסעודה, תאמר 'קים ליה בדרכה מיניה', 'סך הכל' לא נטל ידיו, זה כאין וכאפס בייחס למעשיו.. אף על פי כן, על הכל יבוא בחשבון. הוא לא יכול לומר, 'מה רוצים ממני? הרי אני עבדתי עבודה זרה, פרקתי עול, אני כבר לא 'יהודי' אלא 'כגוי' לכל דבר!'. אין דבר כזה! כי אתה 'יהודי', ומי שהוא יהודי אינו יכול לצאת מכלל ישראל, כל מה שיעשה וכל מה שישתדל. אפילו שיעשה מה שיעשה, נולד יהודי ימות יהודי.

הזכות הגדולה של כלל ישראל שלעולם יש להם תקנה

נפקא מינה לכל אחד ואחד שלא יתייאש לומר: 'אני נכרתתי מכלל ישראל, נאבדתי מכלל ישראל, אין לי תקנה, אין לי סיכוי'. ח"ו. אם אתה יהודי - יש לך את הזכות הזו של יהודי. אתה צריך להיות שמח ומאושר שאהב יהודי. אפילו אם האדם ח"ו חטא וקלקל, אבל הוא לא מנותק מבוראו. הוא יכול בתשובה אחת קלה, שבאה באמת מעומקא דליבא - בא ובוכה ומתחנן לפני בורא עולם: 'ריבוננו של עולם חטאתי עויתי פשעתי, ואני מבקש לפתוח דף חדש, תעזור לי!', ואם יעשה כך בודאי הגמור יעזור לו מן השמים - יקבלו אותו חזרה. וכל כמה שיבוא יותר, כך יעזור לו יותר.

אהבת הקב"ה לישראל - אינה אהבה התלויה בדבר

אהבתו של הקב"ה אלינו היא אהבה לעד. היא לא אהבה התלויה ב'דבר' שאם בטל דבר בטלה האהבה (ע' אבות פ"ה משנה טז). זה היסוד שרואים בפרשה שלנו, עם כל החטאים שאדם חוטא, הקב"ה אוהב אותו. ומי שיתחזק בזה יראה שלא אבדה תקוותו ולא בטל סיכויו. יש לכל דבר עדיין תקוה ואחרית טובה - רק תלוי בך. 'לרצונך'. בהתעוררות שלך ובתשובה שלך. וצריך להתעורר בדבר הזה, זה דבר גדול שאדם יתקע את הדברים היטב בלבו, שהוא אוהב בשמים.

'ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא'

אבל צריך להיזהר חלילה, שלא יטעה האדם, יגיד: 'הרי אפילו בשעה שאדם עושה עוון הקב"ה אוהב אותו, אם כן אעשה מה שאעשה, הרי הקב"ה אוהב אותי בכל מצב, והתורה הרצועה', חלילה וחס, זה בכלל 'מגלה פנים בתורה שלא כהלכה', לא יעלה על הלב ועל הדעת כדבר הזה. זה מדרגות שונות, הבדל גדול יש בין מי שמקיים תורה ומצוות למי שלא, אבל כאן אנחנו למדים אפילו על המצב השפל ביותר כמה גדולה האהבה של

הקב"ה, ועל אחת כמה וכמה מי שנזהר ומקיים מצוותיו של הבורא יתברך. "ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא", אבל לא כתוב שהוא צדיק... "ישראל הוא", צריך להתעורר ולתקן ולשוב בתשובה, ויפה שעה אחת קודם.

ביאור דברי חז"ל שהקב"ה 'שמח בחלקו'

במדרש תנא דבי אליהו (פ"א) יש דבר פלא פלאות, מובא כמה מהמידות של הקב"ה ית"ש, ואחת המידות שהוא 'שמח בחלקו'. והמדרש הזה הוא פלא, מה שייך אצל הבורא יתברך 'שמח בחלקו'? אתה יכול להגיד על האדם שהוא 'שמח בחלקו', אבל אצל הקב"ה מה שייך 'שמח בחלקו'?

ואמרו הביאור בזה בשם הגאון מוילנא זצ"ל (שיחות הח"ח ח"ב עמוד קסח, חפץ חיים עה"ת פרשת האזינו עמוד רפח בהערה, וע' אוצרות ירושלים פרושים ח"ד עמוד ט), שהכוונה היא, שהרי בכלל ישראל היו תקופות תקופות, הייתה תקופה של 'דור דעה', דור של יציאת מצרים, אותו דור שהקב"ה אהב אותנו עד למאד, וזוכר לנו חסד שהלכנו אחריו במדבר (יירמיה ב ב), והיו דורות שפלים, דורות של עובדי 'עבודה זרה', (מי שילמד בספר מלכים יראה נוראות), מה תגיד, שהקב"ה כשהאב את ישראל בדור המדבר, אהב אותם יותר מאשר הדור האחר שהיו בו עובדי עבודה זרה? לא כך, בכל מצב ומצב של כלל ישראל הקב"ה אוהב אותנו. ותמיד הוא 'שמח בחלקו'.

'עם סגולה'

הדרשנים אומרים (ע' אורח לצדיק פרשת וישב דף יז סע"ב) שהקב"ה בחר אותו ל'עם סגולה', 'סגולה' מלשון 'סגול', כמו שיש ניקוד 'חיריק' ו'פתח' 'קמץ' ו'סגול', הניקוד של 'סגול' איך שאתה הופך אותו, תמיד נשאר 'סגול', מכל זווית. כך זה כלל ישראל, באיזה מצב שיהיה, הקב"ה אוהב אותנו.

טעם הדבר שה'מת' הוא אבי אבות הטומאה'

ועל המעלה של ה'נשמה' של כלל ישראל, יש עוד ב'אור החיים' הקדוש בתחילת פרשת חוקת, וכדאי לנו לחזור על הדברים ולשנן אותם. הרי בתחילת פרשת חוקת בפרשה של טומאת אהל אומרת התורה 'אדם כי ימות באהל' (במדבר יט יד), וה'אור החיים' הק' (במדבר יט ב) עומד לבאר מה מיוחד יש בטומאה החמורה ביותר 'טומאת מת', שהוא 'אבי אבות הטומאה' (ה'מת' עצמו זה 'אבי אבות הטומאה', והנוגע בו 'אב הטומאה', ומי שנוגע בו נעשה 'ראשון לטומאה'), ואין בשום מקום חוץ מה'מת' עוד דוגמא של 'אבי אבות הטומאה', אפילו 'שרץ' זה רק 'אב הטומאה' כידוע. הרי לנו שאין לנו טומאה יותר חמורה מ'טומאת מת'. ומה הטעם בזה?

טעם הדבר שטומאת מת החמורה אינה שייכת ב'גוי'

ועוד דבר שצריך להבין, מדוע דוקא היהודי הוא זה שמטמא ב'מת' ואילו 'גוי' 'נכרי' לא מטמא ב'מת', הוא לא נעשה 'אבי אבות הטומאה'. וכמו שהגמרא (יבמות סא.) לומדת את זה מהפסוק 'אדם כי ימות באהל', שאתם, כלל ישראל, קריים אדם, ואין אומות העולם קריים 'אדם' (בהמות ממש, פחות מזה בהרבה, אין להם מציאות, בטל ומבוטל כעפרא דארעא). ורק מי שהוא 'אדם' שייך עליו הדינים של פרשת טומאת מת. לשון הרמב"ם (פ"א מהל' טומאת מת הל' ג) על גוי שמת, הרי זה כאילו 'בהמה' 'חמור' מת. וכמו שחמור לא מטמא באהל', כך גם ה'גוי' ש'מת' לא מטמא באהל'. מי ש'נגע' בו, ומי שה'אהיל' עליו, כאילו שה'אהיל' על ה'חמור' שאינו מטמא באהל' (וראה עוד בהשגות הראב"ד פ"ב מהל' שאר אבות הטומאה ה"י). מה הטעם בזה? הרי לכאורה הפוך היה צריך להיות, ה'גוי' היה צריך לטמאות, וה'יהודי' לא היה צריך לטמאות. והרי הדין הוא בדיוק להיפך, שה'יהודי' יש בו את הטומאה החמורה של 'טומאת מת', ואילו 'גוי' הוא לא מטמא בטומאה החמורה הזו, אין אצלו 'טומאת אהל'. איך זה יכול להיות, מה הטעם והסברה בזה? כך שואל ה'אור החיים' הק'.

משלו הנפלא של ה'אור החיים' הקדוש

וה'אור החיים מפרש הסבר נפלא מאד, מביא על זה משל (ונקריא קצת מלשונו), "לשני כלים שהיו אצל בעל הבית", יהודי אחד היה לו שני כלים בבית, "אחת מלאה דבש ואחת מלאה זבל", שני 'קערות', שני 'צנצנות', אחת מלאה 'דבש', ואילו השנייה מלאה 'זבל', 'פח אשפה', 'יפינה אותם', ורקן את ה'צנצנות' הללו, מה'צנצנות' של ה'דבש' הוא הוציא את כל ה'דבש', ומה'צנצנות' השנייה הוא הוציא ופינה את כל ה'אשפה', הוציא אותם

"לחוץ מהחדר", מחוץ לביתו, זרק אותם בשדה. אומר ה'אור החיים', תבוננו ותרואה, "אותה שהייתה מלאה דבש, מתקבצים לה", אליה, מסכיבה ועליה, "כל הזבובים והרמשים", אותה 'צנצנת' שהיה בה 'דבש' שזרק, כל ה'זבובים' וכל ה'דבורים' כולם מתקבצים ובאים לצנצנת הזו, אבל כנגד 'צנצנת' זו, ה'צנצנת' השנייה, "ואותה שהייתה מלאה זבל", והוא זרק אותה, "הגם שיכנסו לה קצת מהרמשים", וכנסים בה קצת מהרמשים, גם לשם באים 'יתושים' ו'זבובים' וכו', אבל "לא ישווה" ולא ידמה "לשל הדבש", ל'צנצנת' של ה'דבש' באים יותר. זה המשל. [נממש כזאת הביא בספר חן טוב (פרשת חקת דרכ"ט ע"ד) ששמע משם רבינו האר"י ז"ל ע"ש, והובא בפירושו מלאכת שלמה על מסכת אהלות (פי"ח מ"ז) עיין שם].

מעלת ה'יהודי'

והנמשל פשוט, "כמו כן אדם מישראל שמת", יהודי שמת, "להיותו מלא קדושה המתוקה והערבה", היהודי יש לו בחיים חיותו נשמה אלוקית, הוא מלא 'קדושה', ומשכן, "בצאת הנפש ונתרוקן הגוף, יתקבצו הקליפות לאין קץ, שהם כוחות הטומאה התאבים תמיד להדבק בקדושה להינות מהערב", מתקבצים כל כוחות הטומאה, הם באים לינוק ולהינות מה'שיירים' של ה'קדושה' שנשארו ב'גוף' של האדם, "ולזה יטמא באהל", היהודי מטמא טומאת אהל, "ואפילו אלף בתים מקורים, ואחת פתוחה לחברתה, הטומאה תמלא" את "כל החלל המקורה", הטומאת מת מתפשטת, יכולה לטמאות עיר שלמה ויותר, כל עוד שהבתים 'מקורים' ויש פתח מבית לבית, כך ה'טומאה' עוברת מבית לבית ומטמאת את הכל. כי כוחות הטומאה יש להם ענין להינות מאותם 'שיירים' של קדושה שנשארו בגופו של האדם לאחר פטירתו, אחרי שהנשמה האלוקית נסתלקה ממנו. כל זה ביהודי זרע ישראל. אבל ב'גוי', "מה שאין כן אשר לא מזרע ישראל, להיותו משולל מהקדושה, אין כל כך התקבצות מהטומאה, אלא חלק הממית הנדבק בגוף", כי כבר בחיים חיותו היה 'בהמה' 'חמור', וגם אחרי מותו נשאר 'חמור', באים קצת כוחות טומאה, אבל לא יותר. גוי מטמא ב'מגע', מי שנגע בו כאילו נגע ב'עכבר מת', אבל לא יותר מזה. אין אצלו 'טומאת אהל' כמו שיש בישראל שמת.

'אל חי חלקנו צורנו'

שארם ידע, שהוא מטמא כ'מת' מחמת מעלתו. ואילו ה'גוי', שהוא אפס אפסים בחייו, וקל וחומר במותו, הוא לא מטמא באהל. זה עצמו לימוד מוסר השכל, כמה מכניס לאדם אהבה לבוראו שנתן לנו חלק ונחלה איתו יתברך, 'ברית עולם' לא תופר. כמה צריך להודות ולשבח ולשמוח. יהיה מה שיהיה, אבל יש לך חלק ונחלה עם השי"ת, 'אל חי חלקנו צורנו'. תמיד אתה דבוק ומחובר איתו.

להכין את ה'נשמה' שתהיה ראויה לשוב למקום שממנו

נחצבה

וצריך להכין ולהתכונן איך להחזיר את ה'נשמה' לבורא. ח"ו לא פגומה ומקולקלת, אלא אדרבא, צריך לתקן יותר ויותר. צריך האדם לדעת, הוא בא לכאן לעולם הזה, קיבל 'נשמה' קדושה מתחת 'כסא הכבוד', בשביל לאסוף עוד 'תורה' ועוד 'מצוות'. לא חסר לקב"ה 'מלאכים' בשמים. הוא צריך 'נשמות' שירדו כאן ל'עולם המעשה', עם כל ה'ניסיונות' ועם כל ה'קשיים' שיש, ולהוסיף עוד ועוד תורה ומצוות. זה העיקר. צריך להכיר במדרגתו ובמעלתו ובקדושתו ובעבודה הנצרכת לו.

על החובה להוסיף תורה ומצוות ומעשים טובים ולא

להסתפק ב'סוד מרע'

לא מספיק שלא 'לקלקל' ו'לפגום' ב'נשמה'. אלא צריך להוסיף תורה ומצוות ומעשים טובים! ה'חפץ חיים' זצ"ל אמר על זה משל נפלא, על יהודי אחד שפעם בא לאחד העשירים בעירו, אמר לו, 'תעשה לי טובה, אני צריך לחתן את בתי, ואני צריך הלוואה גדולה של עשרת אלפים רובל למשך שנה שלמה!', והעשיר הסכים, הוציא מהמגירה שלו עשרת אלפים רובל, ספר אותם, שם עליהם 'גומיה', כתב 'שטר', ונתן לו. עברה שנה, ובו ביום של ה'פרעון' בא ה'לווה' אל ה'מלווה' והחזיר לו בדיוק את אותה חבילה שקיבל ממנו, אותם שטרות שקיבל, אפילו עם אותו גומי... אמר לו העשיר: 'אני נתתי לך הלוואה בשביל הצרכים שלך, כי אמרת שאתה צריך לחתן את בתך וכו', ובסוף החזרת לי את אותו הכסף שהבאתי לך, לא נגעת בו כלל, הרי הזקת לי! אם הכסף היה נשאר אצלי, הייתי עושה איתו עוד עסקים, הייתי יכול להלוות אותו לאחרים שהיו מתפרנסים וחיים מזה. כי אם היית

להתפלל ולבקש מהבורא יתברך

צריכים לחזור ולשנן, הקב"ה ית"ש אוהב את האדם ורוצה את טובתו. אבינו שבשמים 'חי וקיים'. רק תפנה ותבקש באמת. ואל תחפש סיבות ותואנות לפטור את עצמך מה'תפלה' וה'בקשה' מהקב"ה. הרבה בני אדם אומרים: 'אם הייתי בעל מדרגה, וחסיד וקדוש וכו', הייתי יכול להתפלל לקב"ה, אבל עכשיו שאני עבריין ומלא עוונות היאך אני יכול לבקש? !'. זה טעות חמורה. והראיה, שאם מישוהו אחר היה אומר עליך שאתה 'עבריין' ומלא עוונות, איך היית שומע את זה? ... האם היית מודה בזה, או היית כל כולך 'רותח' ו'כועס' ו'קוצף'.. הרי לך סימן מובהק שאתה לא אומר את זה בתורת 'אמת' שאתה אוהב כך, אלא אתה אומר את זה בתורת 'פטור', לפטור את עצמך מהחובה להתפלל ולבקש. והרי השי"ת שומע תפלה **כל פה**, ורבותינו ז"ל (מדרש תנחומא פרשת ואתחנן סי' ד) לימדונו שאין הקב"ה פוסל תפלה כל נברא.

ואם האדם ישנן לעצמו ויחיה לעצמו את הדברים הללו, ממילא אפשר באמת להתקרב ולהתקדש ולעלות בעבודת השי"ת. ה' יהיה בעזרנו. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

לוקח ומסתחר ומחתך את בנותיך וכו', נחא, אבל החזרת לי את הכל בדיוק כמו שנתתי לך. אתה לקחת את הכסף שנתתי לך והנחת במגירה. מה הרווחתי בזה? !'. וכל אחד מבין שהמלווה צודק בטענה הזו, זו טענה אמיתית.

אותו דבר ה'נשמה' של האדם, האדם קיבל נשמה אלוקית, נתאר לעצמינו שאחרי שבעים שנה ואריכות ימיו ושנותיו הוא מחזיר אותה לקב"ה טהורה כמו שקיבל אותה. חושב לעצמו הכל יעבור בשלום: 'ריבוננו של עולם, הנשמה שנתת לי קדושה וטהורה, החזרתי לך אותה בדיוק אותו דבר !', לא יעבור בשלום. עדיין תהיה טענה כנגדו: 'קיבלת נשמה בשביל שתחזיר אותה כמו שהייתה? ! למה לא אספת עוד תורה ומצוות? !'.

וכל זה אם מחזיר אותה בקדושה ובטהרה כמו שקיבל, אבל לא הוסיף יותר. אבל אם חלילה מחזיר אותה 'חלולים חלולים' 'נקבים נקבים' 'שירי שיריים' וכו', התביעה כנגדו תביעה נוראה! מה יענה ומה יאמר? !

מעלת ה'נשמה' של האדם יותר מה'מלאך'

מספרים על ה'סבא מסלבודקא' זצ"ל, שפעם ראה תלמיד מתנהג שלא כהוגן בישיבה שלו, (עשה איזה מעשה לא בסדר), ונתן לו נזיפה וגער בו, אמר לו: 'איך אתה מתנהג? וכו', נתן לו מוסר גדול. ואותו תלמיד לימד זכות על עצמו, אמר לו: 'כבוד הרב, מה אתה רוצה ממני, אני לא מלאך..', אמר לו ה'סבא מסלבודקא': 'אתה צודק, אתה לא מלאך, **אתה גדול ממלאך** !' (ע' נפש החיים שער א).

הודאה לה' בברכת 'שלא עשאני גוי'

ומכאן יש לנו מוסר השכל גדול בחיוב נמרץ עלינו, שאדם ידע את גודל החיוב להודות להשי"ת, על 'שלא עשאני גוי', כשאדם מברך את הברכה הזו, כמה צריך להתמלאות בשמחה 'שלא עשאני גוי !', הרי יש 'מליארדים' של גויים בעולם, חלילה היה יכול להיות 'עוד אחד' מהם ומהמונם, אבל הקב"ה בחר בי להיות לו לבן אהוב ולעבד נאמן, להיות 'יהודי', כמה אני צריך להודות שיש לי חלק ונחלה עם ה' יתברך.

השמחה הגדולה בברכת 'שלא עשאני גוי'

ראיתי מובא על מכתב שכתב הגאון ר' משה מקוברין זצ"ל (היה אדמו"ר מגדולי הגדולים לפני שני דורות), שבו הוא כותב בתחנונים לרב שלו (הובא בס' מסוד שיח חסידים שער ח פ"א עמוד שכד), 'אני במקש ממך, תתפלל עלי שאוכל להתפלל, כי בבורך כשאני מברך 'ברכות השחר' ואני מגיע לברכת 'שלא עשאני גוי', אני כל כך מתמלא בשמחה עד שאני לא יכול להתפלל הלאה !'. כל כך יש לו שמחה וששון שיש לו חלק ונחלה עם ה' יתברך, עד שהוא לא יכול להמשיך הלאה את התפלה. זה יהודי שמבין מה זה המעלה 'שלא עשאני גוי'.

'יתומים בחיי האב'

ישנם בני אדם שחיים כאן בעולם הזה כאילו הם 'יתומים בחיי אב', דהיינו שיש להם 'אבא', אבל הם מרגישים 'יתומים'. שוכחים שיש להם 'אבא'. אבא בשמים. אבא אוהב. אבא רחום וחנון. והרבה כאלה יש, במקום שיפנו לקב"ה בתפלה ובתחנון ובבקשה, הולכים ומבקשים דרכים אחרות. [וראה המעשה על החפץ חיים זצ"ל שהובא בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק יד (פרשת יתרו תשע"ט, עמוד טז הערה יד). ע"ש].

'אבינו - מלכנו'

רק שהאדם מרגיש את עצמו 'יתום'. לא מצוייר בעיניו 'אבינו שבשמים'. הוא יכול להגיד אלף פעמים 'אבא שבשמים' אבל לא 'מציייר' ו'מרגיש' את זה כמו 'אבא'. אם כבר, הוא מציייר את זה בתורת 'מלך'. אבל צריך להקדים תחילה שזה 'אבא'. 'אבינו - מלכנו'. קודם 'אבא'. אבל אם חסרה ההרגשה שזה 'אבא', הוא מפסיד את הכל, הוא לא מרגיש גם 'מלך'.

חומרת השוכח את בוראו

ובאמת מי שהוא לא חי ולא מרגיש את עצמו שהוא 'בן מלך', בן לאביו שבשמים, אלא הוא מתנהג כיתום בחיי האב, כל החיים שלו אומללים ומסכנים, כי הוא שוכח את בוראו. וזה עיקר הצרה שאדם שוכח את מדרגתו, שוכח את מעלתו. שאדם ידע מעלתו ומדרגתו וישמחה בזה שמחה רבה. שיש לו קשר עם בוראו.